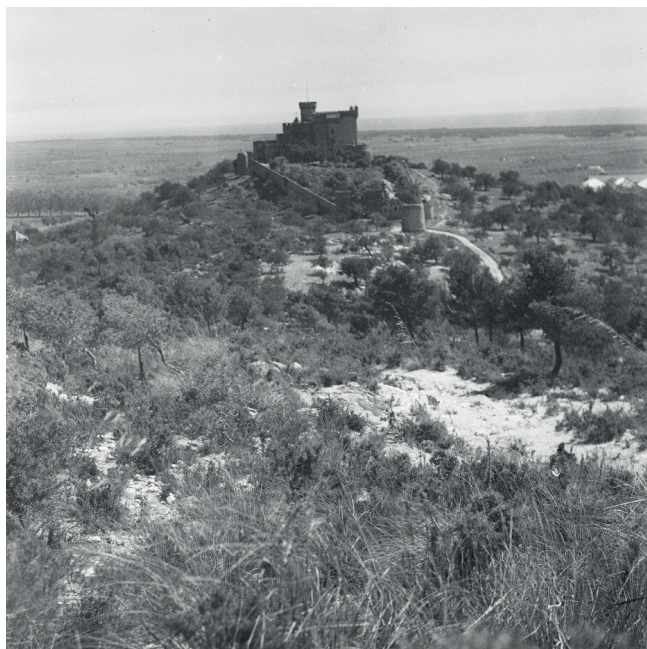

“Constant abús d'autoritat, [...] mètodes violents i inhumans”. Sobre Marcel Lantez, comandant de la casa de prevenció de Castelldefels

ALFONSO LÓPEZ BORGOÑOZ

Historiador

Membre de la junta de l'Amical de les Brigades Internacionals a Catalunya i del Grup de Recerques Històriques de Castelldefels. També és responsable tècnic municipal de la implementació del projecte executiu de la museografia del Centre d'Interpretació del Conjunt Patrimonial del castell de Castelldefels.

► El castell de Castelldefels, el 1933. (G. Reparaz)

A finals de març de 1938, durant la Guerra Civil espanyola, les Brigades Internacionals van situar al castell de Castelldefels una Casa de Prevenció (també anomenada Preventori), que era un tipus de presó disciplinària per a brigadistes internacionals detinguts per les mateixes Brigades per diverses faltes o delictes de certa gravetat, com la insubordinació o la desertió, per exemple. La marxa de la guerra obligava a traslladar la base de les Brigades i la major part de les seves unitats des d'Albacete a Barcelona.¹ Fins aquell moment, el castell havia estat utilitzat com a Camp d'Instrucció del Centre de Reclutament, Instrucció i Mobilització n. 16 de la República. El castell ja va ser utilitzat com a Casa de Prevenció durant deu mesos,

fins dos dies abans de l'arribada de l'exèrcit franquista a Castelldefels el 24 de gener de 1939. A més del Preventori, a Castelldefels es va ubicar una base del Parc Automobilista de les Brigades a la fàbrica de la Rocalla.

En teoria, un Preventori no era una 'presó burgesa' i s'havia de tractar els presoners amb moderació i justícia. La brutalitat amb ells havia de ser objecte de sancions i, encara que era un centre de càstig, també havia de servir per a la reeducació. A la pràctica, les cases de prevenció van ser unes presons molt dures.

Veiem en un text del 12 d'abril de 1938, “Decisión sobre la reorganización de la Base”, signat per Luigi Longo, un dels líders de la Brigades Internacionals,² els passos que s'havien de fer per organitzar a Catalunya els efectius traslladats des d'Albacete. En ell s'indica: «A Castelldefels serà establert un camp per als indesitjables. Per a la depuració d'aquests elements una comissió especial ha de ser escollida. Al mateix temps cal col·locar un Comissari a Castelldefels per al control de tots els camarades, i per escollir-los». Dir *indesejables* als detinguts no era quelcom que permetés pensar gaire en un ànim de reeducació...

A partir de setembre de 1938, el castell va continuar sent una presó, però va passar a ser conegut com a “Cuartel de Recuperación”. S'ha de recordar que el govern de la República va retirar els efectius de les Brigades Internacionals del front a finals d'aquell mes. A més d'espai de càstig al castell, es van necessitar llocs per al restabliment de les tropes i el seu aquarterament abans del retorn als seus països d'origen en els mesos següents.

¹ Quinze dies abans ja havien arribat com a detinguts al castell alguns grups de brigadistes acusats de desertió, que havien fugit del front de l'Ebre i havien estat arrestats a Barcelona.

² RGASPI (Sigles en rus —transcrites a caràcters llatins— de l'Arxiu Estatal Rus d'Història Sociopolítica) N. 545-2-1: 15 i 16.

Entre març de 1938 i gener de 1939, més de mil brigadistes van passar per Castelldefels, entre guàrdies, detinguts i els membres de la unitat del Parc Automobilístic. Tenim dades de 750 d'ells. La mitjana de persones detingudes va estar entre les 200 i les 250 persones, que es van amuntegar en espais en general petits. La xifra de guàrdies encarregats de la seva custòdia i del manteniment del centre va ser similar.³

Hi ha abundants testimonis de maltractaments i fins i tot d'execucions fins a finals d'agost de 1938. Els seus dos primers comandants van ser detinguts pels greus abusos comesos contra els presos després d'una investigació del Servei d'Informació Militar (SIM).⁴ El primer, el croat Milan Čopić, va ser arrestat a mitjan maig i el segon, el francès Marcel Lantez, l'1 de setembre de 1938.

► Marcel Lantez. (RGASPI N° 545-6-1262: 21)

Sobre els següents comandants, el serbi Svetislav Djordjević i l'italià Pietro Celli, no he trobat referències negatives ni a la documentació dipositada en diferents arxius, ni a les memòries dels brigadistes detinguts.

SOBRE MARCEL LANTEZ ABANS DE VENIR A ESPANYA: UN DUR SINDICALISTA

Lantez va néixer a París el 7 de setembre de 1902.⁵ El 1922 va estar allistat durant 18 mesos a l'exèrcit francès, on va arribar a ser cap d'una unitat amb metralladores.⁶ Era fuster de professió. Estava divorciat i tenia 3 fills.⁷ Abans de venir a Espanya vivia amb una alemanya.⁸

Afiliat al sindicat francès Confederació General del Treball des de l'any 1920 i al Partit Comunista Francès (PCF) el 1929, va ser secretari d'una de les seves cèl·lules a París l'any 1931.⁹ Va participar en diverses vagues i va ser detingut per això quatre vegades, dues el 1929 (per participar en la vaga contra la guerra al Marroc i per la distribució de manifestos) i dues més el 1930, per «cops, ferides i trencament de tanques». Va ser processat dues vegades per «coacció a la llibertat del treball, cops i ferides» i condemnat per això a vuit mesos de presó a França, d'on va sortir el 1931.

Va ser exclòs del PCF durant uns mesos el 1934 o 1935, per raons que no estan clares i que tampoc ho estaven per als responsables de les Brigades a Espanya.¹⁰ En un document, que potser sigui de novembre de 1938 i procedeix de París,¹¹ llegim que era summament indisciplinat, temperamental i violent, i que no seguia les consignes de partit.

BAPTISME DE GUERRA

Va arribar a Espanya l'octubre de 1936,¹² després de sortir en tren de forma il·legal del seu país, amb un nom fals. No dispo de informació sobre el seu període d'instrucció, que possiblement va passar a Tarazona de la Mancha (Albacete) amb el seu batalló. Després va

³ López Borgoñoz, 2015 i 2018.

⁴ López Borgoñoz, 2015.

⁵ RGASPI N. 545-6-1262: 72 i 73, i RGASPI N. 545-6-1262: 90, per exemple.

⁶ RGASPI N. 545-6-1262: 99 i 100.

⁷ Al document RGASPI N. 545-6-1262: 82, que ell escriu, diu en canvi que estava casat i que tenia tres fills.

⁸ RGASPI N. 545-6-1262: 86.

⁹ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

¹⁰ RGASPI N. 545-6-1262: 90 i 100.

¹¹ RGASPI N. 545-6-1262: 85 i 86.

¹² RGASPI N. 545-6-1262: 90, 100 i 82, on a més s'assenyala que mai no havia tingut un permís. A RGASPI N. 545-6-1262: 72 i 73 es diu que va arribar al novembre.

"Constant abús d'autoritat, [...] mètodes violents i inhumans".
Sobre Marcel Lantéz, comandant de la casa de prevenció de Castelldefels

ser nomenat responsable de la guàrdia del magatzem de Quintanar (Albacete) al gener de 1937¹³ i potser al febrer enviat a Madrid, on va participar a la batalla del Jarama.

Després de la seva intervenció en aquesta batalla, va ascendir a tinent¹⁴ el maig de 1937, i va ser ajudant del comandant Fort del batalló Six de Février en algun moment. Més tard va estar destinat al batalló Comuna de París de la XIV Brigada,¹⁵ en què potser va arribar a ser comandant d'una companyia.¹⁶ Els seus mèrits per ser oficial suposo que es basaven en la seva experiència prèvia a l'exèrcit francès als anys vint.

També va entrar en combat a la batalla de Brunete el juliol de 1937, on va ser greument ferit. Per recuperar-se de la ferida el van traslladar a l'hospital militar de Villanueva de la Jara (Cuenca), i més tard, el mes d'agost,¹⁷ el van portar a l'hospital de Múrcia.

Sabem que també va combatre mesos més tard al front de Terol, on va ser ferit de nou, al desembre de 1937.¹⁸ El període de convalescència va ser, un altre cop, a Villanueva de la Jara.¹⁹

UN TIPUS SENS DUBTE VIOLENT

Un ofici del 21 de desembre de 1937 signat pel cap dels metges de l'hospital (signatura il·legible) i dirigit a l'Estat Major de les Brigades Internacionals, assenyala un cas d'indisciplina del tinent Lantéz. L'autor afirmava que no era la primera vegada que això succeïa i que abans Lantéz ja havia passat per la presó, sent alliberat al poc temps per ser oficial. Aquell 21 de desembre havia insultat una infermera i, quan un metge l'havia cridat a l'ordre, Lantéz havia mantingut una actitud

violenta, per la qual cosa el van portar altre cop a la presó.²⁰ Després de l'incident, Lantéz va ser traslladat a una caserna d'infanteria a Fuentealbilla (Albacete).²¹

En una altra nota signada per André Julien Durbecq, comissari polític del seu batalló, es diu de Lantéz que tenia un caràcter molt violent, brutal i inhàbil per al comandament, encara que era cert que tenia coratge al front i era treballador, amb entrega.²² Un altre text molt posterior, del 2 de gener de 1939, torna a remarcar que era molt violent, indisciplinat i brutal, tot i que valent. En una nota al final d'aquest escrit, es recorda fins i tot com al gener de 1937, a Tarazona de la Mancha i en companyia d'un altre voluntari francès, havia obligat el responsable de la cantina a servir-los begudes amenaçant-lo amb les seves armes. Quan el comandant Fort va arribar amb una patrulla, Lantéz el va agredir.²³ Enviat al camp de batalla, se li va haver d'obligar que anés al front amenaçant-lo amb un revòlver. No obstant això, un cop en combat, va demostrar ser valent.²⁴

En un altre text llegim que el 24 de març de 1938 era a la rereguarda a Villanueva de la Jara, després d'haver passat per una comissió mèdica, i es reitera que era molt indisciplinat.²⁵

Després d'un any a Espanya, ja se sabia que era violent i aquesta actitud havia estat denunciada reiteradament. El seu comportament no era exemplar, malgrat les declaracions posteriors d'Svestislav Djordjević, el brigadista serbi que el va arrestar, i del danès Paul Dreyer, que va denunciar les seves tortures al castell, que havia estat un home excel·lent mesos abans, però que a Castelldefels bevia en excés i s'havia tornat boig.²⁶

¹³ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

¹⁴ RGASPI N. 545-6-1262: 82.

¹⁵ RGASPI N. 545-6-1262: 100 i Lladós i Reyes, 1997: 53.

¹⁶ RGASPI N. 545-6-1262: 82.

¹⁷ Joel Bellviure, de la Universitat de Barcelona, ens comunica aquesta informació que a ell li va passar Ernesto Viñas, de Brunete en la Memoria, procedent de la Caixa 97: 7, 9, 12, 16 i Caixa 87: 18 de l'Arxiu General Militar d'Àvila i la 16: 4ª del Centre Documental de la Memòria Històrica, a Salamanca.

¹⁸ RGASPI N. 545-6-1262: 72, 73, 75 i 82.

¹⁹ RGASPI N. 545-6-1262: 77.

²⁰ RGASPI N. 545-6-1262: 78. Es recorda a RGASPI N. 545-6-1262: 90.

²¹ RGASPI N. 545-6-1262: 75.

²² RGASPI N. 545-6-1262: 100

²³ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

²⁴ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

²⁵ RGASPI N. 545-6-1262: 100, del 4 d'abril de 1938.

²⁶ López Borgoño, 2015: 162 i següents.

A CASTELLDEFELS

Malgrat tot, Lantez, amb 35 anys, va ser destinat a dirigir la Casa de Prevenció de Castelldefels a mitjan maig de 1938.²⁷ Segurament ja estava destinat allà abans. Va substituir Pinçon, que havia substituït Milan Čopić alguns dies abans, després de la detenció del croat.

► El croat Milán Čopić, comandant de la presó de Castelldefels, detingut per l'acusació de maltractar els presoners al maig de 1938. (I. Očak)

A Castelldefels el seu caràcter violent es va mostrar amb tota claredat. Penchienati assenyala d'ell que «sorpasse ancora in ferocia il suo predecessore»,²⁸ en referència a Čopić. Per al brigadista danès Torben Rune, va ser l'alcohol el que el va tornar especialment brutal. Lantez i els que l'envoltaven estaven normalment molt beguts.²⁹ Lantez va ser fidelment secundat en la seva brutal política de maltractaments per la seva "camarilla", de la qual es deia que formava part el comissari polític Paul Dupont, així com Lucien

Courson (membre del SIM), Charles Werstappen, Marc Bernardon, Gaston Van, Salvatore Toscano i Jean Perraud,³⁰ tots francesos, llevat de Toscano, que era italià, encara que potser procedia de França.

► Lucien Courson, membre del SIM al Castell de Castelldefels. (RGASPI N° 545-6-1134: 49)

Toscano, precisament, també va indicar que Lantez «s'emborratxava moltes vegades» i això que, en aquest temps, la tasca del seu superior no semblava ser excessivament complexa, «la seva vida consistia a acostar-se a la platja al matí i tornar a les dotze, menjava i tornava a marxar a les dues romanent [fora] fins a les set».³¹

No sembla que hi hagués una especial motivació política en la seva actitud violenta (malgrat que en alguns casos sí, com va sortir en la investigació del seu cas) contra molts detinguts³² (i fins i tot guàrdies de vegades). Usava la força en molts casos per quedar-

²⁷ RGASPI N. 545-6-1262: 79.

²⁸ Penchienati, 1965: 154.

²⁹ RGASPI N. 545-2-150, Lladós i Reyes, 1997: 50 i 51, i Huber i Uhl, 2004: 27.

³⁰ RGASPI N. 545-2-150: 4.

³¹ RGASPI N. 545-2-150: 6.

³² Huber i Uhl, 2004: 27.

"Constant abús d'autoritat, [...] mètodes violents i inhumans".
Sobre Marcel Lantez, comandant de la casa de prevenció de Castelldefels

se fins i tot amb els pocs diners que els reclusos havien guanyat durant el seu temps de servei militar.

Va ser extraordinàriament despietat segons es recull en molts testimonis. Segons Toscano, «quan interrogava els camarades els pegava amb un pal i una espadanya, però la major part de les vegades l'hi ordenava a Werstappen. Sempre que el comandant anava a parlar amb els camarades empunyava la pistola metralladora». Sorpren que una opinió tan clara i negativa fos d'un dels seus principals col·laboradors.³³ Precisament va rebre amb aquesta arma una delegació de l'Ajuntament de Castelldefels, que venia a queixar-se del robatori de material de construcció de l'escola de la vila pels brigadistes. Sembla ser que també va assetjar les dones de la família dels masovers del castell.

Però això no va ser el pitjor. Segons Penchienati, el tinent alemany Hans Rudolph va ser brutalment torturat per Marcel Lantez i el seu grup durant una setmana, sent assassinat el 14 de juny amb un tret al clatell: «El tinent Hans Rudolph, de nacionalitat alemanya, després d'un martiri de 6 dies durant els quals li van ser arrencades les ungles de les mans i trencats els braços i les cames, va ser finalment arrossegat al bosquet que es troba sota l'esplanada del castell, mort d'un tret al clatell i enterrat en el mateix lloc; això va ocórrer el 14 de juny de 1938».³⁴

Hi ha altres referències a morts brutals sota el seu mandat. Exemple d'elles són també els casos del brigadista xinès Sen Sen Semfley i del nord-americà Albert Wallach.³⁵ Malgrat que d'aquesta última mort no se'n va acusar Lantez, el francès era el màxim responsable del centre quan l'americà va morir a Castelldefels. Altres víctimes conegudes dels seus maltractaments van ser l'italià Alloca, el danès Dreyer o el suec Wholin.³⁶ Però n'hi va haver molts més...

INVESTIGACIÓ DEL SIM I DETENCIÓ DE LANTEZ

L'1 de setembre de 1938, André Marty encarregava a Svetislav Djordjević el seu arrest, després d'una investigació preliminar al castell duta pels italians del SIM Alfredo Vinet (pseudònim de Giuseppe Marchetti) i Pietro Celli.³⁸

Després de la seva detenció, Lantez va ser reclòs primer, segons l'informe de Djordjević, a la presó de Montjuïc a Barcelona i després va ser enviat a la caserna de dipòsit anomenat Rectoret de les Brigades Internacionals a les Planes de Barcelona, conjuntament amb la resta de brigadistes detinguts com a conseqüència de la investigació.

Celli va escriure textualment sobre Lantez i la "camarilla" que l'acompanyava: «Tot aquest grup havia imposat al castell un règim de dictadura i despotisme, maniobrant sempre amb amenaces fins al punt que els presos, els soldats de la guàrdia i altres que visitaven el referit Castell es negaven a fer manifestacions i declaracions per por de possibles represàlies dels indicats caps, els quals els tenien sotmesos a una constant coacció i terror».³⁹

Dies després, Vinet escrivia les seves conclusions. Després d'assenyalar la troballa de material divers (com objectes d'or) en un doble fons de la seva maleta, explicava que: «pel que fa a l'esmentat Lantez, tenim la completa seguretat que la seva actuació va estar sempre presidida per un constant abús d'autoritat, emprant en tots els seus actes mètodes violents i inhumans, ja que no tenia més argument que empunyar la pistola-metralladora quan algun s'atrevia a no executar immediatament les seves ordres».⁴⁰

El 20 de setembre, Lantez escrivia a Marty una llarga carta en francès des del centre de les Planes, sobre la seva situació personal.⁴¹ Assenyalava (segurament ignorant que l'ordre havia partit del propi Marty) que havia estat detingut per ordre de capità Santos el 30 d'agost, per una campanya feixista o profeixista sobre el règim, sota el qual vivien els presoners de Castelldefels. Indicava Lantez que ell complia ordres

³³ RGASPI N. 545-2-150: 6.

³⁴ Penchienati, 1965: 154.

³⁵ Huber i Uhl, 2004: 26-27, i RGASPI N. 545-2-150: 17.

³⁶ Eby, 1974 i López Borgoño, 2019.

³⁷ López Borgoño, 2015.

³⁸ RGASPI N. 545-2-150.

³⁹ RGASPI N. 545-2-150.

⁴⁰ RGASPI N. 545-2-150: 15.

⁴¹ RGASPI N. 545-6-1262: 79 a 82.

► Marcel Lantez va declarar personalment sobre els maltractaments a Leiva Rosenblum (lituà, que va ser sovint apallissat), Roger Simon (francès), Georges Tallec (francès) i Edouard Terplivy (als quals es veu en unes fotos fetes al castell de Castelldefels el setembre de 1938, després de la detenció de Lantez): «Un tal Rosenblum va ser castigat al calabós de rigor dues vegades consecutives i va ser pegat pel motiu que [...] es va comportar com un veritable derrotista. [...] El sergent Simon Roger va ser pegat per haver fet declaracions falses i per negar-se a dir la veritat [...]. Que pels mateixos motius va ser pegat Tallec, dues vegades desertor i organitzador de la desertió actual [...]. Terplivy va ser pegat pels mateixos motius que Rosenblum». (Imatges: RGASPI N° 545-6-1596: 9, RGASPI N° 545-6-1599: 43, RGASPI N° 545-6-1569: 19 i RGASPI N° 545-6-1604: 25)

del general Gómez (pseudònim de Wilhelm Zaisser), del camarada Lampe i del capità Moreno (pseudònim de Karel Hatc), cap del SIM, que li havien indicat que havia d'acabar amb les evasions i les revoltes a la Casa de Prevenció, i emprar mètodes contundents amb els provocadors, espies, desmoralitzadors i desertors. Per Lantez, la qüestió més important és la dels brigadistes expulsats (d'Espanya, suposo), per

estar la mateixa en l'origen de la campanya duta a terme a França contra ell i era per això que Lantez volia prestar-se a aclarir tot l'assumpte. Sembla ser que la premsa francesa havia publicat entrevistes a brigadistes detinguts a Castelldefels que s'havien fugat, en què s'acusava Lantez de ser el responsable de tortures.⁴²

És de suposar que no va ajudar gaire els acusats el fet que es trobessin en aquella tardor restes de brigadistes enterrats al jardí del castell.⁴³

DESPRÉS DE LA SEVA DETENCIÓ

Però la vida seguia també al castell i, per sort, Djordjević va poder arreglar en part la situació dels allí detinguts a partir de l'inici del seu mandat l'1 de setembre: «quan [Lantez] va ser rellevat de les seves funcions el 30 d'agost de 1938, va ser suficient només una setmana de treball polític per redreçar el conjunt dels detinguts, dels quals una part important ha estat reenviada al front i van lluitar bé. Ja [Lantez] sota arrest el 1938.08.08 [¿1938.08.09?], ha tractat d'escapar-se».⁴⁴ La data que s'assenyala d'arrest és un error.

Els comandaments de les Brigades, possiblement per fer front a les acusacions de no haver intervingut a temps i de la seva complicitat en l'horror descobert, van tractar de desentendre's de la situació i fer pensar que Lantez i els seus sequaços havien actuat amb una certa intencionalitat, encara que sense assegurar-ho clarament, de fer mal a la República. Així, es diu de Lantez que va actuar «com un veritable provocador. En lloc d'una disciplina ferma, organitzada i explicada, diàriament ha actuat de tal manera que ha empès el conjunt dels detinguts amb violència contra el Govern de la República i contra el Comissariat de Guerra».⁴⁵

LANTEZ MAI NO VA SER JUTJAT

¿Va ser jutjat Lantez per la seva responsabilitat en la situació viscuda sota el seu mandat? Penchienati estava segur que sí i va escriure anys després que: «Aquestes i altres desenes i desenes de canallades han transcendit durant el judici que es va celebrar a

⁴² El tinent Brevant va fugir amb altres dos presoners, tots van ser detinguts i torturats a Castelldefels. Finalment, Brevant es va tornar a escapar i va denunciar a França els excessos de Lantez (Penchienati, 1965: 156 i López Borgeño, 2018 I Volum).

⁴³ Penchienati, 1965: 154 i 155, i Lladós i Reyes, 1997: 53.

⁴⁴ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

⁴⁵ RGASPI N. 545-6-1262: 90 i 100.

“Constant abús d'autoritat, [...] mètodes violents i inhumans”.
Sobre Marcel Lantéz, comandant de la casa de prevenció de Castelldefels

Barcelona [...], les quals es van transformar en una acusació no només contra el tinent Lantéz, condemnat a mort, sinó també contra els seus tres còmplices, que van ser castigats a vint anys de presó. També hi va haver una acusació tremenda contra un partit [el comunista] i els seus funcionaris».⁴⁶

Però l'italià es va equivocar completament. Uns oficis trobats en el RGASPI ens parlen sobre el càstig de Lantéz i de companys seus com Courson o Perraud, i només ens assenyalen penes moltíssim més lleus, amb arrestos de 25 o 30 dies.⁴⁷ Llegim el 2 de gener de 1939, que Lantéz només va ser «Sancionat disciplinàriament (30 dies de presó) i mantingut aïllat fins a la seva expulsió d'Espanya. Només la decisió del govern d'alliberar els voluntaris internacionals, li ha evitat el tribunal militar».⁴⁸ Un escrit datat un dia després, signat ara pel capità Santos, assenjala així mateix només que Lantéz havia estat castigat amb 30 dies de presó i que anava a ser expulsat d'Espanya.⁴⁹

Com veurem en l'apartat següent, André Marty, el 3 de gener de 1939, escrivia sobre com la decisió de desmobilització dels voluntaris internacionals pel govern republicà havia tingut com a efecte la suspensió del judici contra els brigadistes acusats de maltractament a Castelldefels.⁵⁰ Davant la dissolució de les Brigades, les actuacions judicials i els expedients que hi estaven associats van quedar sense efecte i tots els detinguts només van quedar en situació d'arrest fins a la seva expulsió d'Espanya. Malgrat tot, la República havia d'haver lliurat els presoners a les autoritats franceses perquè aquestes els jutgessin.

Després d'efectuar-li interrogatoris a les Planes (Barcelona), Lantéz va ser més tard traslladat des del castell de Castelldefels a una presó a Figueres el 18 de desembre de 1936,⁵¹ de la qual va tornar poc temps més tard a Castelldefels. Veiem que se'l va castigar a passar un seguit de dies d'arrest de nou al castell de Castelldefels a partir del 25 de desembre de 1938, i en un altre escrit del SIM de 4 de gener

s'assenjala que estava a Castelldefels arrestat durant 25 dies i es proposava que fos expulsat del territori de la República.⁵² Potser, en realitat, mai va ser traslladat de manera efectiva a Figueres al desembre.

DUES CARTES D'ANDRÉ MARTY

Al gener de 1939, hi ha dues cartes d'André Marty, que va ser el responsable màxim de les Brigades Internacionals des de la seva fundació, al Comitè Central del PCF sobre el cas Lantéz i Courson.

- La primera, del 3 de gener,⁵³ trasllada les decisions del PCE i “els militars” sobre Courson i Lantéz. Segons Marty, ells no eren completament responsables del que havia passat, de manera que amb la seva suspensió del partit ja hi hauria prou càstig. Adverteix Marty al Comitè Central que hi havia una campanya a Espanya contra tots els militants que havien tingut alguna responsabilitat de comandament, per la necessària fermesa antifeixista que es requeria en els diferents càrrecs. Indicava que sabia que a França hi havia una campanya contra Lantéz i Courson per part d'*elements provocadors* que els presentaven com a assassins. L'explicació que calia donar era que, malgrat que havien estat acusats d'emprar la violència contra els detinguts, en realitat havien donat proves de ser molt suaus i fins i tot Courson de complicitat, amb favors a elements netament feixistes i provocadors. La carta anava acompanyada per dos adjunts:

- Un escrit amb una resolució del PCE (amb la conformitat de Marty),⁵⁴ en el qual s'assenjala que Lantéz havia tingut una actitud indigna d'un antifeixista que podia haver servit per a la campanya feixista contra el govern i que de fet sí que havia servit al Partit Popular de França, liderat per l'excomunista Jacques Doriot (filofeixista, que va arribar a donar suport als nazis). Lantéz va estar suspès en el PCE durant 18 mesos a partir del 8 d'agost de 1938 [¿setembre?]. I durant la seva suspensió, Lantéz «haurà de donar prova de

⁴⁶ Penchienati, 1965: 154 i 157.

⁴⁷ RGASPI N. 545-6-1262: 97.

⁴⁸ RGASPI N. 545-6-1262: 90.

⁴⁹ RGASPI N. 545-6-1262: 91.

⁵⁰ RGASPI N. 545-6-1262: 93.

⁵¹ RGASPI N. 545-6-1262: 76.

⁵² RGASPI N. 545-6-1262: 95, 96 i 97.

⁵³ RGASPI N. 545-6-1262: 93.

⁵⁴ RGASPI N. 545-6-1262: 2.

la seva consciència antifeixista sota pena de ser denunciat públicament com a agent provocador feixista».⁵⁵

- I un escrit del capità Santos, en el qual s'assenyala que Lantez «ja castigat per 30 dies de presó i consignat per la seva acció provocadora com a director del Centre de detenció de Castelldefels, no serà proposat per a la seva confirmació al grau de tinent. Serà doncs desmobilitzat com a soldat. Deixarà Espanya, expulsat pel govern de la República».

- La segona carta està dirigida a Jacques Duclos, secretari del PCF.⁵⁶ Marty hi demana l'expulsió de Lantez i Courson del partit per la seva actitud "provocadora", però que de moment només se'ls suspengui de militància, atès que temia que si se'ls trobava en aquell moment poguessin passar-se al feixisme com molts altres voluntaris, donant suport a polítics com Doriot. Per aquest temor, calia seguir els seus actes amb atenció extrema i denunciar-los amb violència a la primera ocasió: «No hem de dubtar a denunciar-los públicament com a agents feixistes francesos».

SOBRE ELS ÚLTIMS DIES DE LANTEZ A ESPANYA I LA SEVA TORNADA A FRANÇA

És possible que Lantez fos de nou enviat a inicis de gener a Figueres, a l'espera de la seva expulsió,⁵⁷ i que en trànsit, quan estava de nou al centre de les Planes (Barcelona), es tractés d'escapar, anant a parar de nou com a detingut a Castelldefels a mitjan gener de 1939, cap al 15 o 16.

De Lantez es conserva una carta seva datada a Castelldefels el 16 de gener de 1939,⁵⁸ dirigida potser al SIM. En ella parla de la seva evasió de les Planes i assenyala com la vigília, un grup nombrós d'antics detinguts de Castelldefels l'havien insultat i provocat. Els mateixos, després, es van ajuntar sota la finestra de l'habitació en la qual ell estava detingut cridant-li amenaces de mort, entre les rialles i burles de la guàrdia. Això li va fer prendre la decisió de fugir. En partir, segons

declara, havia deixat una carta adreçada al SIM amb les seves intencions que merament eren les d'allunyar-se d'allí, d'un lloc «*qui devenait insupportable pour moi*». I això que no l'havien tractat com s'explica que ell havia tractat els seus presoners...

L'escrit de Lantez sobre l'odi dels antics presoners de Castelldefels cap a ell coincideix amb una declaració de Salvatore Toscano, quan va recordar com molts detinguts, en el moment d'anar-se'n, havien indicat a Lantez que es trobaria amb ells a França algun dia...

En tot cas, no va estar molt més temps per Castelldefels. Només una setmana. El 22 de gener els brigadistes abandonaven completament el castell davant la propera arribada de les tropes franquistes un parell de dies més tard. Va haver de creuar la frontera de tornada a França a inicis de febrer de 1939.

Lantez va sobreviure a la Guerra Civil i va ser vist per París en acabar el conflicte. El brigadista italià Carlo Penchienati va escriure que el va trobar en un bar de París el 1940 per casualitat. Ell també recordava, com Toscano, com alguns brigadistes desitjaven trobar-lo. Però no estava segur que tal trobada amb les seves víctimes es produís mai. «Sé que alguns voluntaris de les BI havien jurat venjar-se per les ofenses rebudes per ells i els seus companys: espero que ho hagin aconseguit. Si no ha estat així [Lantez] té tots els números per convertir-se en un senador o diputat del seu partit».⁵⁹

BIBLIOGRAFIA

- EBY, Cecil D. (1974) "Entre la bala y la mentira. Los voluntarios norteamericanos en la Guerra Civil española". Madrid: Acervo (traducció de J. M. A).
- HUBER, Peter i UHL, Michael (2004) "Die internationalen brigaden: politische überwachung und repression nach sichtung der russischen und westlichen archivaten". *Revista Internacional de la Guerra Civil (1936-1939)*. Ebre 38. Núm. 2, pàg. 11-34. Desembre. Text accessible el 20 de juny de 2020 a l'enllaç <https://revistes.ub.edu/index.php/ebre38/article/view/17853>.

⁵⁵ RGASPI N. 545-6-1262: 91.

⁵⁶ RGASPI N. 545-6-1262: 94.

⁵⁷ RGASPI N. 545-6-1262: 95, 96 i 97.

⁵⁸ RGASPI N. 545-6-1262: 98 i 99.

⁵⁹ Penchienati, 1965: 157.

"Constant abús d'autoritat, [...] mètodes violents i inhumans".
Sobre Marcel Lantez, comandant de la casa de prevenció de Castelldefels

• LLADÓS, Josep i REYES, Mario (1997) "La presó secreta de les brigades". *El Temps* núm. 667, 31-3-1997, pàg. 48-55. València.

• LÓPEZ BORGÑOZ, Alfonso (2015). "Las Brigadas Internacionales en Castelldefels". Castelldefels: GREHIC, 2015. Disponible el 10 de juliol de 2019 a l'enllaç <http://brigadasinternacionalescastelldefels.blogspot.com/2015/12/las-brigadas-internacionales-en.html>

• LÓPEZ BORGÑOZ, Alfonso (2018) "Salud y suerte, mañana más: Brigadistas Internacionales en Castelldefels. Marzo 1938 – Enero 1939". III Volumes.

Castelldefels: GREHIC. Disponible el 10 de juliol de 2019 a l'enllaç <http://brigadasinternacionalescastelldefels.blogspot.com/2018/12/listado-de-brigadistas-internacionales.html>.

• LÓPEZ BORGÑOZ, Alfonso (2019) "Rasgando la niebla: El caso de los brigadistas Albert Wallach y Anthony De Maio". *Castelldefels ante el Comité de Actividades Antiestadounidenses*, volum II. Castelldefels: GREHIC.

• PENCHIENTI, Carlo (1965) "I giustiziati accusano. Brigate internazionali in Spagna". Roma: Arte della Stampa.

